

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
ул. Сухомлинського, 30, г. Переяслав-Хмельницький, Київська обл.,
Україна, 08401
e-mail: Drok_pavel@mail.ru

DATA ON AUTHOR

Drok Pavlo Valeriiovych, senior teacher of Document Science Department
SHEE «Pereyaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University»,
Ukraine, Kyiv region, Pereyaslav-Khmelnytsky, Sukhomlynsky street 30,
08401
e-mail: Drok_pavel@mail.ru

УДК 821.161.2.091(092)

**СОЦІОКУЛЬТУРНА РЕЦЕПЦІЯ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ
Т. і Ф. БУГАЙКО та О. МАЗУРКЕВИЧА**

Ткачук М. А.

У статті систематизовано й описано соціокультурну рецепцію творчої спадщини визначних педагогів минулого Т. і Ф. Бугайків і О. Мазуркевича в працях сучасних науковців.

Завдяки їхнім дослідженням у методичній науці настав новітній етап наукових розвідок, що пояснюється створенням сучасної ідейної системи застосування методів і прийомів навчання української літератури. Багато уваги дослідники приділяли вивченню особливостей навчального діалогу учитель-учень, створенню нових принципів сприймання художніх творів, моделюванню ефективних уроків, вихованню національної свідомості учнів, прищепленню культури і розвитку розуміння соціальних зв'язків. Усе це сприяло становленню самостійної дисципліни «Українська література» у школі.

Автором установлено, що актуальність проблем розвитку методики, педагогіки й освіти в цілому, вивченням яких займалися вчені, залишається важливою досі.

Вибрано і проаналізовано ґрунтовні праці, де розвинуті ідеї Т. і Ф. Бугайків та О. Мазуркевича.

Ключові слова: українська література, методичний досвід, визначні педагоги, національна свідомість.

СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ РЕЦЕПЦИЯ НАУЧНОГО НАСЛЕДИЯ Т. и Ф. БУГАЙКО и А. МАЗУРКЕВИЧА

Ткачук М. А.

В статье систематизирована и описана социокультурная рецепция творческого наследия выдающихся педагогов прошлого Т. и Ф. Бугайко и А. Мазуркевича в трудах современных ученых.

Благодаря их исследованиям в методической науке наступил новейший этап научных исследований, что объясняется созданием современной идейной системы применения методов и приемов обучения украинской литературы. Много внимания они уделяли изучению особенностей учебного диалога учитель–ученик, созданию новых принципов восприятия художественных произведений, моделированию эффективных уроков, воспитанию национального сознания учащихся, привитию культуры и развития понимания социальных связей. Все это способствовало становлению самостоятельной дисциплины «Украинская литература» в школе.

Автором установлено, что актуальность проблем развития методики, педагогики и образования в целом, изучением которых занимались ученые, остается важной и сейчас.

Выбраны и проанализированы фундаментальные труды, где развиты идеи Т. и Ф. Бугайко и А. Мазуркевича.

Ключевые слова: украинская литература, методический опыт, выдающиеся педагоги, национальное сознание.

SOCIO-CULTURAL RECEPTION OF SCIENTIFIC HERITAGE OF T. AND F. BUHAIKO AND A. MAZURKEVYCH

Tkachuk M. A.

The article describes systemized and sociocultural reception of artistic heritage of attractions teachers Buhaykiv T. and F. and O. Mazurkewych in the works of modern scientists.

Thanks to their researches in methodical science came new phase of scientific development, due to the creation of modern ideological system of using methods and techniques of teaching Ukrainian literature. Much attention they paid to studying of features of educational dialogue teacher-pupil, creating new concepts of perception of works of art, modeling effective lessons, educating of national consciousness of students, instilling an understanding of culture and social relations. All this contributed to the formation of self-discipline «Ukrainian literature» in schools.

The author established that the urgency of the problems of methodology, pedagogy and education in general, the study which involved scientists still remains important.

There was selected and analyzed profound work, where ideas of T. and F. Buhaykiv and O. Mazurkewych are developed.

Keywords: *Ukrainian literature, methodological experience, outstanding teachers, national consciousness.*

Постановка проблеми. Наукова спадщина провідних методистів української літератури Т. і Ф. Бугайків та О. Мазуркевича заслужено стала фундаментом розвитку історії педагогіки і методики в Україні. Проблеми, які вони порушували у своїх працях, надихали і надихають науковців на створення нових ідей, прийняття нових рішень у сфері методики української літератури. У зв'язку з цим учені звертаються до прогресивної спадщини минулого, ретроспективний аналіз якої дозволить виділити провідні тенденції для модернізації освіти на сучасному етапі.

Мета статті. Недостатня розробленість порушеної проблеми в науці визначила мету нашої розвідки: з'ясувати і систематизувати дослідження творчих надбань Т. і Ф. Бугайків та О. Мазуркевича у працях сучасних дослідників.

Ми погоджуємося з думкою Ю. Балаховської про актуальність дослідження методичного досвіду минулих поколінь: «Аналіз методичної спадщини визначних педагогів і методистів надзвичайно важливий для подальшого розвитку теорії і практики викладання літератури у школі. Адже вивчення в історичному аспекті сутності й значення методики, врахування як досягнень теорії і практики викладання літератури, так і недоліків, що часом шкодили розвитку шкільної літературної освіти в Україні, сприяє педагогічному зростанню вчителя, підвищує його методичну грамотність. Критичний аналіз шкільного викладання літератури в історичному аспекті допомагає глибше зрозуміти об'єктивні закони методики як науки, що у свою чергу дає змогу глибше досліджувати проблеми шкільної літературної освіти» [1, с. 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні можна представити нам багато наукових напрацювань, у яких дослідники продовжують ідеї своїх попередників Т. і Ф. Бугайків

і О. Мазуркевича. На основі матеріалів, виданих і зібраних за період педагогічної діяльності вчених, було написано безліч наукових статей і публікацій, авторами яких були і є їх однодумці: А. Вітченко, Н. Голуб, Н. Логвіненко, Н. Осипчук, Є. Пасічник, Н. Постоловська, І. Проценко, С. Пультер, Н. Романишина, Т. Самоплавська, М. Турчин, В. Храброва, Н. Черниш і багато інших. На основі біографічних джерел і наукових розробок було захищено дисертації на отримання ступеня кандидата педагогічних наук: В. Стеценко «Методична спадщина Т. Ф. Бугайко», Ю. Балаховська «Розвиток методики літератури в педагогічній спадщині О. Р. Мазуркевича (1913–1995 рр.)».

Виклад основного матеріалу. Т. Бугайко і Ф. Бугайко торкалися широкого спектру проблем методики української літератури, намагалися з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку педагогічних процесів, які відбувалися в науці внаслідок історичних і політичних змін. Свій досвід вони активно передавали наступному поколінню – своїм учням.

Бережуть пам'ять про видатного педагога Т. Бугайко і на кафедрі методики викладання української мови та літератури Інституту української філології НПУ ім. М. П. Драгоманова: викладач кафедри В. Стеценко у 1991 р. захистив кандидатську дисертацію «Методична спадщина Т. Ф. Бугайко» (науковий керівник Є. А. Пасічник), а у 2005 р. видав книгу «Тетяна Федорівна Бугайко – фундатор методики викладання української літератури» [5, с. 92]. У дисертаційному дослідженні він стверджує, що дослідниця у своїй педагогічній діяльності орієнтувалася не лише на минулий досвід роботи в школі. Творчо осмисливши найкращі зразки педагогічної майстерності, вона створила власну систему вивчення літератури в школі, яка ґрунтувалася на новому, творчому підході до взаємодії вчителя і учня на уроці. По-новому реалізовувалися принципи аналізу художнього твору, змінювалися вимоги до уроку літератури. Праці Т. Бугайко – цінний арсенал педагогічних ідей, творчих пошуків для сучасного учителя-словесника.

Ознайомившись і опрацювавши велику кількість інформаційних джерел із методики української літератури, В. Стеценко дає високу оцінку працям Т. Бугайко, де «поручено

широке коло проблем, які досі не втратили свого значення. За масштабами діяльності Т. Бугайко можна поставити поряд з такими видатними науковцями як: В. Водовозов, В. Стоюнін, М. Соколов, М. Рибнікова, В. Голубков, які зробили вагомий внесок у методику, по-новому обґрунтували науково-теоретичні засади аналізу художніх творів, основні вимоги до уроку літератури» [8, с. 117].

Т. Бугайко збирала велику кількість методичних матеріалів, які дбайливо зберігала для майбутніх дослідників. Сьогодні в Педагогічному музеї НАПН зосереджений цілий інформаційний фонд, який «містить понад двісті одиниць зберігання: документи, матеріали педагогічної, наукової та громадської діяльності, фотографії, листування, численні книги з дарчими підписами, рукописи (чернетки книг і статей, листи, конспекти, тексти доповідей і виступів тощо)» [5, с. 90–91].

Крім того, музей активно розвивається. На основі постійної науково-дослідної діяльності з опрацювання та упорядкування особистого фонду Т. Бугайко співробітники музею систематично здійснюють просвітницьку роботу, популяризуючи спадщину видатного педагога: відкривають виставки творчості, організовують урочистості з нагоди ювілеїв разом з випускниками, учнями, аспірантами, а також підтримують зв'язок з навчальними закладами, в яких працювали Т. і Ф. Бугайки.

Т. Бугайко і Ф. Бугайко стверджували, що національні відмінності (національна мова, культура, побут) існують у будь-якому суспільстві. Отож, з'ясування національних особливостей літератури вважали одним із важливих завдань літературної освіти старшокласників [4, с. 86]. Національне виховання на уроках української літератури і сьогодні є одним із пріоритетних напрямків методичної науки.

Т. Бугайко і Ф. Бугайко за період набуття цінного педагогічного досвіду прийшли до висновку: уміння «читати і сприймати авторські роздуми, відступи, характеристики, пейзажі, розуміти їх значення, відчувати естетично» треба виховувати. Суть їхньої системи вивчення літературного опису (методисти окреслили проблему термінологічно у розділі з такою ж назвою у посібнику «Навчання і виховання засобами літератури»

(К., 1973) – у виокремленні етапів: «підготовчого», «теоретичне знайомство з описом», «розгляд побудови», «визначення композиційної ролі у тексті» [7, с. 105–106]. Уперше в методиці української літератури сформовано цілу систему, яка покроково допомагає осмислити художній твір на всіх рівнях: ідейному, естетичному, стилістичному, композиційному.

Виступаючи проти формалізму в шкільному викладанні літератури, методисти переконливо доводили, що завдання словесника – «навчити дітей сприймати й осмислювати художній твір як факт мистецтва. А цього не можна зробити без захоплення, без радісного відчуття краси, без сердечного хвилювання, яке б передалось і школярам» [4, с. 29]. Таким чином, ще за радянських часів завдяки чітко окресленій позиції таких авторитетних учених, як Т. і Ф. Бугайки, сформувалось уявлення про діалогічний характер опанування літературного твору з урахуванням усіх його компонентів (емоційно-чуттєвого, інтелектуального, художньо-образного) [3, с. 17].

В. Шуляр, опрацювавши названу вище книгу, виокремлює оригінальну думку про проблему літературного розвитку учнів, про різні погляди на їх підготовленість до сприймання художнього твору: «Необхідно віднайти золотий перетин між безпосереднім естетичним і свідомим сприйняттям творів мистецтва, тобто образне в поєднанні з логічним сприйняттям забезпечить глибинне проникнення в нетлінну сутність літературного твору. Щоб це відбулося, подружжя Бугайків загострює увагу на вихованні й підготовці якостей читача, які актуальні й нині. У їхньому розумінні «виховання й підготовка читача означає вдосконалення специфічно читацьких якостей: відтворюючої уяви, спостережливості, емоційної пам'яті, відчуття образного слова, вміння сприйняти ідею літературного твору саме такою, як вона виражена в образах» [11, с. 2].

В. Шуляр у статті «Методична спадщина Т. Ф. та Ф. Ф. Бугайків і сучасний урок літератури» осмислив погляди науковців на процес літературної освіти взагалі та урок зокрема. Проаналізував пропоновані методистами підходи до організації літературних занять, визначив місце та роль теоретичних засад і методичних принципів Бугайків до структури та змістового

наповнення сучасного уроку української літератури, запропонував модель навчання/учіння суб'єктів компетентнісно-діяльнісного уроку відповідно до авторського розуміння його структури [9, с. 39]. У своїй докторській дисертації він надає великого значення результатам педагогічних досліджень Т. і Ф. Бугайків у сфері аналізу сучасного уроку української літератури: «Автори ґрунтовно намагаються розглянути зміст і обсяг поняття «ефективний урок», назвати прорахунки та виявити, за яких умов він може бути ефективним. Щоб прорахунки мінімізувати, розроблено відносно жорсткі технологічні моделі сучасного компетентнісно-діяльнісного уроку української літератури, які забезпечують від порушень методики заняття, але і сприяють у виявленні креативу вчителем» [10, с. 66]. Також науковець вважає, що актуальність цих досліджень досі не зменшилась, а, навпаки, потребує нових ідей і гіпотез.

А. Вітченко багато статей присвятив методичній проблемі інтерпретації художніх творів в українській літературі, тому цікавився працями Т. Бугайко. У статті «Проблеми аналізу та інтерпретації художніх творів у науковій спадщині Т. Бугайко» науковець висловив думку, що дослідниця «вперше у вітчизняній методиці обґрунтувала цілісний підхід до шкільного аналізу, розробила методику поглибленого вивчення літератури як мистецтва слова» [2, с. 48]. У науковій спадщині методистів набули ґрунтовного дослідження такі важливі методичні проблеми, як формування особистості кваліфікованого читача, естетичне виховання учнів засобами мистецтва слова, сприймання й осмислення художнього твору як явища мистецтва, розвиток літературно-творчих здібностей школярів. Їхні праці стали вагомим внеском у розроблення методики монографічного вивчення літератури в старших класах загальноосвітньої школи [3, с. 133].

Особливу увагу Т. і Ф. Бугайки приділяли урізноманітненню методів і прийомів шкільного викладання мистецтва слова. Визначальну роль у літературному розвитку школярів вони залишали за методом творчого читання, ефективність застосування якого пов'язували з продуманим поєднанням різних прийомів, видів і форм організації читацької діяльності:

«У педагогічній практиці вироблено ряд способів виховання в учнів звички читати уважно, зосереджуватися на художніх деталях, уявляти прочитане в колоритних, яскравих образах. Це насамперед так зване «усне малювання», створення кіносценаріїв і окремих кінокадрів, режисерські коментарі до сцен, епізодів, картин тощо» [3, с. 2]. Вони наголошують, що при цьому учні вчать правильно сприймати і використовувати усне і писемне мовлення, виразно читати, оволодівають навичками роботи з текстом: зробити виписки, скласти план, тези, конспект, написати реферат, використавши одне або декілька джерел.

Не менш важливий внесок у розвиток вітчизняної науки зробив О. Мазуркевич. Першою ластівкою з історії розвитку методики викладання української літератури в школі стала саме його книга «Нариси з історії методики української літератури» (1961). Це була перша спроба систематизувати й узагальнити творчі здобутки науковців і вчителів-словесників із цієї дисципліни [6, с. 1].

Досліджуючи праці академіка, С. Пультер дійшов такого висновку: «Учений опрацював солідну кількість документів і бібліографічних джерел. У оглядах критичних матеріалів до 1917 р. він посилається на педагогічні ідеї деяких письменників-класиків (Г. Сковороди, Т. Шевченка, Л. Глібова, І. Франка, Лесі Українки, С. Васильченка та ін.). Про українську школу в умовах царського режиму в праці майже нічого не сказано, адже української школи як такої в той час не було. Тому автор нарису акцентує на аналізі методичних праць відомих російських методистів: М. Семенова, А. Галохова, О. Рибнікової, Н. Кудряшова, Я. Ротковича та ін. Період 1920–1930-х рр. у методиці літератури вчений розглядає з позицій марксистсько-ленінської ідеології та сталінських постулатів про класову боротьбу, що пояснюється ідеологічними причинами» [6, с. 1]. Тим не менше, О. Мазуркевич намагався вийти за рамки комуністичних догм, правдиво стверджуючи, що література знаходиться поза часом. В умовах ідеологізації вивчення літератури в школі він зазначав в оптимістичному тоні, що «знання історії нашої методики нам необхідно не заради самої історії, а в інтересах сучасності, у цілях дальшого розвитку

цієї галузі педагогічної науки, впевненого просування її вперед по шляху успішного розв'язання завдань побудови школи» [12, с. 235].

Висновки. Отже, творча спадщина Т. і Ф. Бугайків і О. Мазуркевича є предметом вивчення багатьох провідних науковців сучасності, які тим самим повертають в освітню практику найкращі надбання в галузі методики навчання української літератури. Звернення до наукових праць дослідників активно продовжується і сьогодні, тому тема актуальна і перспективна для подальшого вивчення.

Список використаних джерел

1. Балаховська Ю. Педагогічні ідеї О.Р. Мазуркевича в контексті сучасної методичної думки / Ю. Балаховська // Теоретична і дидактична філологія: Збірник наукових праць. – Випуск 18. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – 302 с.

2. Вітченко А.О. Проблеми аналізу та інтерпретації художніх творів у науковій спадщині Т. Бугайко / А.О. Вітченко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки: Науковий журнал. – № 5. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – С. 47–51.

3. Вітченко А.О. Теоретичне обґрунтування методики монографічного вивчення літератури в науковій спадщині Т. Ф. і Ф. Ф. Бугайків / А.О. Вітченко, А.Ю. Вітченко. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 258 с. – С. 131–135.

4. Логвіненко Н.М. Організація пізнавальної діяльності учнів для з'ясування національних особливостей літературного твору в науково-методичній спадщині Т. Ф. та Ф. Ф. Бугайків / Н.М. Логвіненко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки: Науковий журнал. – № 5. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – С. 86–89.

5. Міхно О.П. Особистий фонд Т.Ф. Бугайко у педагогічному музеї НАПН України як джерело дослідження її науково-методичної спадщини / О.П. Міхно // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки: Науковий журнал. – № 5. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – С. 90–93.

6. Пультер С. До питання наукових досліджень з історії розвитку методики викладання української літератури / Станіслав Пультер // Дивослово. – 2014. – № 1. – С. 59–60.

7. Романишина Н.В. Вивчення поетики прозового опису портрета на методологічних засадах Т.Ф. Бугайка та Ф.Ф. Бугайка / Н.В. Романишина // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки: Науковий журнал. – № 5. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – С. 105–109.

8. Стеценко В.П. На шляху методичних шукань / В.П. Стеценко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки: Науковий журнал. – № 5. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – С. 117–120.

9. Шуляр В.І. Методична спадщина Т.Ф. та Ф.Ф. Бугайків і сучасний урок літератури / В.І. Шуляр // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 7.

10. Шуляр В.І. Теоретико-методичні засади сучасного уроку української літератури в основній і старшій школі: дис. ...доктора пед. наук: 13.00.02 / Шуляр Василь Іванович. – Миколаїв, 2015. – 464 с.

11. Шуляр В.І. Проблеми літературної освіти у спадщині Тетяни і Федора Бугайків, Ніли Волошиної, Олександри Бандури і сучасний урок / В.І. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 1. – С. 2–5.

12. Яценко Т.О. Наукова творчість П.К. Волинського, Т.Ф. Бугайко та Ф.Ф. Бугайка в контексті розвитку методики навчання української літератури 40–50-х рр. ХХ ст. / Т.О. Яценко // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. – 2014. – № 3. – С. 235–240.

References

1. Balakhovska Iu. Pedagogichni idei O.R. Mazurkevycha v konteksti suchasnoi metodychnoi dumky // Teoretychna i dydaktychna filohohiia : Zbirnyk naukovykh prats. – Vypusk 18. – Pereiaslav-Khmelnytskyi, 2014. – 302 s.

2. Vitchenko A. O. Problemy analizu ta interpretatsii khudozhnikh tvoriv u naukovii spadshchyni T. Buhaiko / A. O. Vitchenko // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky : Naukovi zhurnal. – № 5 – Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2011. – 210 s. – S. 47–51.

3. Vitchenko A. O. Teoretychne obhruntuvannia metodyky monohrafichnoho vyvchennia literatury v naukovii spadshchyni T. F. i F. F. Buhaikiv / A. O. Vitchenko, A. Iu. Vitchenko. – Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2012. – 258 s. – S. 131–135.

4. Lohvinenko N. M. Orhanizatsiia piznavalnoi diialnosti uchniv dlia ziasuvannia natsionalnykh osoblyvostei literaturnoho tvoriv v naukovometodychnii spadshchyni T. F. ta F. F. Buhaikiv / N. M. Lohvinenko // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky : Naukovyi zhurnal. – № 5 – Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2011. – 210 s. – S. 86–89.

5. Mikhno O. P. Osobystyi fond T. F. Buhaiko u pedahohichnomu muzei NAPN Ukrainy yak dzherelo doslidzhennia yii naukovometodychnoi spadshchyni / O. P. Mikhno // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky : Naukovyi zhurnal. – № 5 – Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2011. – 210 s. – S. 90–93.

6. Pulter S. Do pytannia naukovykh doslizhen z istorii rozvytku metodyky vykladannia ukraïnskoi literatury / Stanislav Pulter // *Dyvoslovo*. – 2014. – № 1. – S. 59–60.

7. Romanyshyna N. V. Vyvchennia poetyky prozovoho opysu portreta na metodolohichnykh zasadakh T. F. Buhaika ta F. F. Buhaika / N. V. Romanyshyna // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky : Naukovyi zhurnal. – № 5 – Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2011. – 210 s. – S. 105–109.

8. Stetsenko V. P. Na shliakhu metodychnykh shukan / V. P. Stetsenko // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky : Naukovyi zhurnal. – № 5 – Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2011. – 210 s. – S. 117–120.

9. Shuliar V. I. Metodychna spadshchyna T. F. ta F. F. Buhaikiv i suchasnyi urok literatury / V. I. Shuliar. // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky. – 2012. – № 7.

10. Shuliar V. I. Teoretyko-metodychni zasady suchasnoho uroku ukraïnskoi literatury v osnovnii i starshii shkoli: dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.02 / Shuliar Vasyl Ivanovych. – Mykolaiv, 2015. – 464 s.

11. Shuliar V. I. Problemy literaturnoi osvity u spadshchyni Tetiany i Fedora Buhaikiv, Nily Voloshynoi, Oleksandry Bandury i suchasnyi urok / V. I. Shuliar // *Ukraïnska literatura v zahalnoosvitnii shkoli*. – 2015. – № 1. – S. 2–5.

12. Iatsenko T. O. Naukova tvorchist P. K. Volynskoho, T. F. Buhaiko ta F. F. Buhaika v konteksti rozvytku metodyky navchannia ukraïnskoi literatury 40–50-Kh rr. KhKh st. / T. O. Yatsenko // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. – 2014. – № 3. – S. 235–240.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Ткачук Марина Анатоліївна, аспірантка

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

вул. Пугачова, 9, кв. 85, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08400

e-mail: t.marina@i.ua

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Ткачук Марина Анатольевна, аспирантка

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»

ул. Пугачова, д. 9 кв. 85, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина 08400

e-mail: t.marina@i.ua

DATA ON AUTHOR

Tkachuk Maryna Anatoliivna, Postgraduate Student

SHEE «Pereyaslav-Khmenytsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University».

Ukraine, Kyiv region, Pereyaslav-Khmelnytsky, Pugachova Street 9, app 85., 08400

e-mail: t.marina@i.ua
